

AFGANİSTAN TÜRKMENLERİNİN FERHENGİ ENCÜMENİ VE GÜNEŞ DERGİSİ

Rıdvan ÖZTÜRK*

ÖZET

Afganistan'da yaşamakta olan Türkmenler, kültürel kimliklerini yansıtmaya hususunda son dönemde bazı faaliyetler göstermektedirler. Sözlü edebiyatın yazıya aktarılması, bölgedeki Türkmen yazı dilinin şekillenmesi ve gelişmesi için birlikler kurulmakta ve kitap, dergi gibi yayınlar yayımlanmaktadır. Afganistan Türkmenlerinin sıkıntılı bir süreçten sonra kurabildikleri "Encümen-i Ferhengi Mahdumkuli Firagi" adlı kültürel birlik derneği ile onun yayın organı "mecelle-i Güneş" dergisi bu durumu en iyi yansıtan bir örnek olma özelliği göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Afganistan Türkmencesi, ferhengi encümen, Güneş Dergisi, Türkmen yazı diline geçiş

CULTURE GUILD OF AFGHANISTAN TURKOMANS AND JOURNAL OF GUNESH

ABSTRACT

Living in Afghanistan Turkomans getting active about announcement of their cultural identity. It has been unionized and published book, journal etc. For transition of written literature from oral literature, formation and improvement of Turkoman written language in region. Having the name of "Mahdumkuli Firagi Culture Guild" cultural union guild that Afghanistan Turkomans could have constituted after a troubled period and its publication agency "Journal of Mecelle-i Gunesh" is an instance which is the most of the situation.

* Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Türk Dili Anabilim Dalı,
ozturk@selcuk.edu.tr

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Key Words: Afghanistani Turkoman, culture guild, Journal of Gunesh, transition Turkoman written language

GİRİŞ

Afganistan’da Türkmenler sözlü edebiyattan yazılı edebiyata kendi dil özellikleri çerçevesinde geçme aşamasındadırlar. Ülkede Türkmençe eserler verilmesinde iki yönlü zorluklar yaşanmıştır. Bunlardan birincisi bölgede Türk hâkimiyetinin nüfuzunu kaybettiği 18 yüzyılın başlarından itibaren Dari dilinin artan baskısı ve yayın imkânlarının sınırlandırılmış olmasıdır. İkincisi ise, Türkmenlerin Çağatay yazı dili kanalını kısmen de olsa kullanarak kendilerini ifade imkanı bulmalarıdır.

Türkmenistan’da Türkmençenin yazı dili konumuna geçiş sürecine paralel bir gelişme Afganistan’da görülmez. Afganistan’da 20. yüzyılın son çeyreğinde özellikle artan bir Türkmençe yayın faaliyeti göze çarpmaktadır. Bu yayın faaliyetinin merkezinde Mahdumkuli Ferhengi Encümeni ile onun yayınları yer almaktadır.

Bu yazıda “kültürel birlik” anlamına gelen “ferhengi encümen” ile onun süreli yayın organı olan “mecelle-i Güneş” dergisi hakkında bilgi verildikten sonra, Afganistan Türkmençesine örnek olması ve Türkmenlerin bu faaliyetlere bakışını yansıtmaya açısından üç Türkmen şairin konu ile ilgili üç şiiri örnek olarak verilmiştir.

Afganistan’da Türkmenler

Afganistan’daki Türkler arasında Özbeklerden sonra en kalabalık grubu Türkmenler oluşturmaktadırlar. Türkmenlerin bu bölgeye yerleşmeleri ve varlık göstermeleri yaklaşık bin yıl öncesine, Gazneliler ve Selçuklular dönemlerine kadar uzanmaktadır. Hindistan’da “Türkmen Kapı” diye bir yerin varlığı bu nüfuz alanının Afganistan’dan çok daha ötelere yayıldığını göstermektedir.

Afganistan’da diğer Türk halkları gibi Türkmenlerin de yerleşim yerleri ayrıntılı olarak G. Jarring tarafından tespit edilmiştir. Afganistan’ın kuzey bölgesinde hareketli bir toplum olan Türkmenler genellikle Özbekler ve Taciklerle bir arada yaşamaktadırlar. Bu bölgede Salur, Ersarı, Sarı, Teke, Alieli, Karama ve Çavdar Türkmen boyları bulunmaktadır. (Jarring:1943: 26). Son zamanlarda savaş ve kargaşa dönemlerinde demografik yapı etkilense de yapının bozulması söz konusu değildir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Afganistan'a çok önceden yerleşmiş olan Türkmenler "vatani" olarak bilinir. Buhara emiri ile yapılan savaşlar, Bolşevik devrimi, Türkistan bağımsızlık hareketi, Stalin döneminde tarımın ortaklaştırılması sırasında göç ederek vatanilerin bulunduğu bölgelere yerleşenlere ise "göçmen" denilmektedir. Günümüzde Afganistan'daki Türkmenlerin büyük çoğunluğu Kunduz, Belh, Cevizcan, Faryab ve Herat olmak üzere Baglan, Semengan, Badgis, Hilmend, Kabul, Kandahar ve Serpul şehirlerinde yaşamaktadırlar. Karkın, Hamyab, Şortepe, Kelder, Merdiyan, Mengecik ilçelerinde ise tamamen Türkmenler meskûndurlar. (Oguzeli 2008: 7-8)

Son Dönemde Afganistan Türkmenlerinin Kültürel Faaliyetleri

Afganistan'daki Türkmenler arasında sözlü gelenek yaşatıla gelmiştir. Okuma yazma oranı çok düşük olduğu için, yazılı gelenekte Türkmen rengi açıkça yansıtılamamıştır. Mahdumkulu, Bayram Han vb gibi klasik Türkmen şairlerinin divanlarında Türkmence özelliklerini görmek son derece zor olup, genel itibariyle Çağatay yazı dilinin özelliklerini yansıtmaktadır. Baskıları Kazan'da, Buhara'da ve Lahor'da yapılan bu divanları medreselerde eğitim almış çok az kişi okuyabilmekteydi. Afganistan'da Türk Dili ile yayın son döneme gelinceye kadar devlet desteğinden ve resmiyetten mahrum olması bir yana yayın yapma izni ve imkânı bulamamaktaydı.

Afganistan'da Türkmence basılan ilk eser "Farz-ı Ayın" olup, bazı şahısların mali yardımları ile yayımlanabilmiştir. Edebi eserlerden ilkler ise, bazı özel dergilerde Oraz Muhammed Fer ile merhum Devlet Geldi Fidayi'nin yayımlanmış olan şiirleridir (Oraz 2007: 43). H 1350/M1971 yılında Türkmen ve Özbek vekilleri o dönem meclisinde radyo programlarının ülkede yaşamakta olan milletlerin dilinde de yapılması için talepte bulundular. Bunun üzerine 1350/1971 yılının 6. ayında Türkmen ve Özbekçe ortaklaşa yayın ve program yapmaları için her gün 18.00- 18.45 arasında 45 dakikalık bir zaman dilimi verildi. Radyonun Türkmence yayını için Kabil Enstitüsünün birinci sınıf öğrencisi Abdurrahim Oraz görevlendirildi. Abdurrahim. Oraz, radyo programları vasıtasıyla Türkmen yazar ve şairlerinin tanınmasında ve Türkmen şarkıcılarının şarkılarının kayıt altına alınmasında önemli bir görev yerine getirir. Üç yıl süren bu program, üçüncü yılda bu saat aralığının iftara denk gelmesi sebebiyle durduruldu. Bu durdurulmadan itibaren dört yıl boyunca Türkmenlerle ilgili herhangi bir program yapılmadı. Ancak önceki üç yıl Türkmenler için bir hareketlenme meydana getirdi. 1357'de Afganistan Radyosunda Türkmen dili ile programın yeniden başlaması üzerine, askerliğini yapmakta olan Abdurrahim Oraz özel

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

izinle radyoya çağrılır. Yedi yıl sürecek olan radyo görevine yeniden başlar. (Turan 1999: 187-188)

“Ferhengi Encümen”in Şekillenışı

Afganistan Türkmenlerinin kültürel faaliyetlerini yürütme gayretleri beraberinde çeşitli arayışları da getirmiştir. Kültürel birlik anlamına gelen ve bu faaliyetlerin belli bir çatı altında yürütülmesini amaçlayan Mahtumkulu Firagi Ferhengi Encümeni de bunların en başta gelenlerindedir.

1350/1971 yılında Kabil’deki Karteiçar bölgesinde ülkedeki Türkmenleri bir araya getirmek, kültürlerini ilerletmek ve bu yöndeki çalışmaları genişletmek için “Türkmen evi” adı verilen bir daire kiralanır. Fakat dönemin olumsuz şartları yüzünden iki aydan fazla devam edemeyen bu faaliyet Afganistan Türkmenleri Ferhengi Encümeni’nin ilk nüvesini teşkil etmiştir. 1357/1978 yılında dönemin Kültür Bakanlığı “Yultuz” adında Türkmençe ve Özbekçe yayın yapan bir derginin çıkmasına izin verdi. Bir müddet sonra Yultuz dergisinin yanı sıra “Güreş” dergisi de yayımlanmaya başladı. Yultuz dergisi Özbekçe, Güreş dergisi ise Türkmençe olarak yayın hayatına devam etti. Devlet Geldi Fidayi’nin Külliyyatı, Mahtumkulu Firagi’nin Şiirleri, Muhammed Oraz’ın Şiirleri, Abdülmecit Turan’ın Şiirleri, Hoca Nefes Müsaid ve Halil Erkin gibi birçok Türkmen şairinin eserlerini yayımlayan Güreş Dergisi çalışmalarına halen devam etmektedir. (Oraz 2007: 44, Barlas 1992: 748)

Afganistan Türkmenlerinin “Ferhengi Encümen”inin açılışı 1981 yılında kültür sever şirketlerinin katılımı ile tiyatro gösterili şiirlerin okunduğu, âşıkamların yapıldığı, Türkmen giysilerin, süslerinin ve halılarının sergilendiği bir törenle Ali İstiklal Lisesinin salonunda yapılmıştır. Bu açılış için kültür severler aylarca çok ciddi bir çalışma yapmışlardır. Encümenin amacı, Türkmen kültürünün kapsamlı bir şekilde gelişmesi ve Türkmençe alfabesinin kararlaştırılması idi. Ancak maalesef bu gayretli adımlar maalesef birkaç sonra bazı olumsuz duygular sebebiyle Encümenin kapatılması ile akamete uğramıştır. 1367/1988 yılında Emir Ali Şir Nevai Encümeni adıyla Afganistan Türkmenleri ile Özbeklerinin ortaklaşa bir encümeni kuruldu ise de, dönemin sınırlı şartlarından dolayı Türkmençe bölümünde göz alıcı bir faaliyet yapılamamıştır (Oraz 2007: 45).

1365/1986 yılında Afganistan’dan ayrılıp Pakistan’da yaşamak zorunda kalan Abdülmecit Turan ile Hacı Muhammed Salih Süleyman, Şahmerdankul, Muradi ve Aziz Ömer gibi gençlerin gayretleri ile kültürel faaliyet göstermek, yazar ve şairlerin değerli

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

eserlerini yayınlayıp yaygınlaştırma gayesi ile 1376/1997 yılında “Mahdumkulı Firağı Ferhengi Encümeni” Pakistan devletinin izni ve Türkçü düşünceli iş adamlarının yardımları ile kurulup çalışmalara başlar. İlk zamanlar Abdülmecid Turan’ın Türkmen çocukları için “Kızıl Gül” adlı eseri ve “Göngül Sesi” adlı şiirleri ile iki ciltlik “Köngüller Sadası” adlı eseri yayımlanır. (Turan 1999: 172, 199; Behmen 2001: 4)

Yurt dışında yine Abdülmecid Turan’ın da çalışma ve gayretleri ile 16 adet Türkmençe kitap yayınlanmıştır. Aynı zamanda Ferhengi Encümenin yayın organı olmak üzere “Güneş” dergisi yayımlanmaya başlanmıştır. Bugün Afganistan’da “Güneş” ve “Güreş” dergilerinin yanı sıra, Afganistan Türkmenleri Şurasının yayını olarak kültür bakanlığının izni ve Ömerkul Allahyari’nin çabaları ile “İl Sesi” dergisi ve önceleri A. Turan’ın şimdi ise Abdurrahman Sohbet’in çabaları ile Vatandaran-ı Türkmen Neşriyatı da yayımlanmaktadır. Merhum Abdülmecid İşçi’nin birkaç şiir toplamı yurt dışında basılmıştır. (Oraz 2007: 44)

Afganistan Anayasası basın kanununun ışığında Afganistan Türkmenlerinin Mahdumkulı Firağı Ferhengi Encümeni, kuruluş aşamasında bazı zorluklar yaşamasına rağmen, 1382/2003 yılında kültür bakanlığı tarafından resmen kuruluşu onaylandı ve faaliyetlerine başladı. Onun yayın organı olarak “Güneş” dergisi de aynı yıl yayın hayatına resmen başlamış oldu. Encümen, Kabil’de devlet ileri gelenlerinden başka, dost ülkelerin elçileri ve diplomatları ile çeşitli milletlerden kalem ehillerinin katıldığı büyük bir toplantı yaparak encümenin kuruluş gününü Afganistan Türkmenlerinin “ağızbirlik” (hembestegi) günü ilan etti. Her yıl bu günü bir konferansla hatırlayıp, encümenin gelecekteki hedefleri hakkında görüş alış verişinde bulunmayı kararlaştırdı. (Turan 2007: 5)

Ferhengi Encümen 1382/2003’te yılda dört sayı olmak üzere “Güneş” dergisini ve o yılın takvimini yayınlayıp halkın beğenisine sundu. Aynı şekilde 1383/2004 yılında da “Güneş”1 dergisinin üç sayısını ve o yılın takvimini yayımladı. 1384/2005 yılında da maddi durum iyi olmadığı için derginin iki sayısı ancak yayımlanabildi. Aynı imkânsızlıklardan dolayı 1385/2006 yılında da kayda değer bir iş yapılamadı. Sadece takvim yayımlanabildi. Encümen kültür sever Türkmenlerin maddi yardımları sayesinde varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Encümenin kadrosunda 65 kişi mevcut olup daha da artacağı muhakkaktır. Encümene maddi katkıda bulunanlar “Güneş” dergisinde “kadiranlılık” köşesinde halka ilan edilmektedir. Ferhengi Encümenin 4. Toplantısı 1386/2007 yılında Kabil’de yapıldı. Bu toplantıda Encümenin başkanlığına Abdurrahim Oraz, yönetim kurulu

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

üyeliklerine ise Ömerkul Allahyarı (İl Sesi dergisinin 1383/2004'ten beri sorumlu müdürü, Türkmen şurasının vekili), Abdulmecit Turan (Güneş dergisinin ve vatandaşan-ı Türkmen haftalık yayımının sorumlu müdürü), Muhammed İsa Masbah, Hacı Abdulvahab Daniş ve Muhammed Emin Ferheng seçilmiştir. (Turan 2007: 6)

Güneş Dergisi

“Mecelle-i Güneş”, Encümen-i Ferhengi Türkmenha-yi Afganistan'ın yayın organı olarak varlığını sürdürmektedir. Dergi, ilk defa 1377/1998 yılında yayın hayatına başlamış olmasına rağmen, 2003'ten itibaren daha düzenli ve resmen tanınmış olarak yayın hayatına devam etmektedir. Dari ve Türkmençe olarak iki dilli yayımlanmaktadır. Dergide Encümenin faaliyetlerinin yanı sıra; Türkmen tarihine, kültürüne, edebiyatına ve sanatına yönelik yazılara yer verilmektedir. Türkmen yazar ve şairlerinin eserlerinin okuyucusuyla buluştuğu bir zemin oluşturmuştur. Güneş dergisinin mesul müdürlüğünü Muhammed Sıddık Emmini'nin, yazı işleri müdürlüğünü ise Abdülmecit Turan yürütmektedir. Yılda dört sayı çıkarılması kararlaştırılan dergi bazı aksamalara rağmen Mayıs-Eylül 2007 sayısı ile 31. sayısını yayımlamıştır. 48 sayfalık hacme sahip derginin bu sayısı bin adet basılmıştır.

Encümen'e ve Güneş Dergisine Dair Türkmençe Şiir Örnekleri

Gerek Afganistan Türkmenlerinin kültürel birliğinin simgesi olan Mahdumkulu Fırağı Ferhengi Encümeni, gerekse bu encümenin yayın organı olan Güneş dergisi Türkmen şairleri arasında ilk kurulma aşamasından itibaren bir umut olarak görülmüştür. Hatta encümene ve dergiye Türkmen şairlerinin eğitilmesi şiir kusurlarının giderilmesinde mesuliyet dahi yüklenmiştir.(Behmen 2001: 48), Bu beklentilerin ve görülen yardımların yansımaları olarak bazı şairler encümen ve dergi hakkında duygularını şiir yoluyla da ifade etme yoluna gitmişlerdir. Burada üç Türkmen şairinin encümen ve güneş dergisi hakkında yazmış oldukları üç şiir örnek olarak verilmiştir. Encümen bu şairlerin şiir kitaplarını bastırmak veya şiirlerini dergide yayımlatmak suretiyle tanınmalarını da bir yerde sağlamıştır:

Birinci Şiir:

Hacı Murad Kanuni Ernazaroğlu tarafından kaleme alınmıştır. Kanuni, Andhoy-Mirabad doğumludur.1370/1991 yılında hicrete mecbur kalır. İran'ın değişik şehirlerinde yaşar. 30 yaşında hacca gider. 16 yaşından beri şiir söylemektedir. Toy ve temaşalarda

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

okuduğu şiirleri, Güneş dergisinde de yayımlanmaktadır. İki yıldan beri Pakistan'da yaşamaktadır (Turan 1999: 143).

FERHENGİM

Müng üç yüz yetmiş altı yılında
Guraldı Encümen gurbet iylerde
Vatandan uzakda hicret
Güllesin yaşasın indi ferhengim

Ferhengi encümen gurşap düz etdik
Cehan Türkmenlerne sözmizi aytdık
Türkmen dilde yazıp sovgat uzatdık
Ümidim şul önge gidsin ferhengim

Cehan içre Türkmenligim bildirding
Garib göngli bugün yadlap galdırding
Derman bolıp gamgin göngli güldirding
Xoşlık eding önge gidsin ferhengim

Yagşy yagşy şairlerimiz bar eken
Yardamlaşyp bir birige yar eken
Üstinden gün dogman olar xar eken
Dua eding önge düşsin ferhengim

Bar ekeni Türkmen derdin duyanlar
Orta çıkyp manalı söz guryanlar
Belli boldı Türkmen üçin küyanlar
Arzu eding alkış alsın ferhengim

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Ferhengiler küyip bişdi bul hale
Ferhengim açılsın misli gül lale
Mecid zahmet çekip düşirdi yola
Turanı Türkmenim gülsin ferhengim

Ferhengi encümen Maxdum Firagi
İndi yandı Türkmenlering çeragi
Türkmen bolsang azad eyle beyanı
Yardamlaşing önge düşsin ferhengim

Türkmenlering arzuları bitändir
İndi xoşbaxt bolıng devran yetändir
Kanuni diyr öz döşini tutandır
Şiarım şul önge gidsin ferhengim

(Turan 1999: 144)

BİRLİĞİM

Bin dokuz yüz doksan yedi yılında
Kuruldu Birlik gurbet ellerde
Vatandan uzakta hicret yerlerinde
Güllensin yaşasın Birliğim

Kültürel Birliği oluşturup kurduk
Dünya Türkmenlerine sözüümü dedik
Türkmence yazıp hediye sunduk
Ümidim bu, ileri gitsin Birliğim

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Âleme Türkmenliđimi bildirdin
Garip gönlü bugün yâd edip koydun
Derman olup gamlı gönlü güldürdün
Hoşluk edin, ileri gitsin Birliğim

Nice güzel şairimiz var imiş
Yardımlaşıp birbirine yar imiş
Üstüne gün doğmadığından hor imiş
Dua edin, ileri geçsin Birliğim

Var imiş Türkmen derdini duyanlar
Ortaya çıkıp anlamlı söz söyleyenler
Belli oldu Türkmen için yananlar
Arzu edin, desteklensin Birliğim

Birliğimiz olgunlaşp geldi bu hale
Birliğim açılsın sanki gül lale
Mecit zahmet çekip koydu yola
Turan'ım Türkmen'im gülsün Birliğim

Mahdumkulu Firagi Kültür Birliği
Şimdi yandı Türkmenlerin ışığı
Türkmen isen söyle sözü
Yardımlaşın, ileri geçsin Birliğim

Türkmenlerin arzuları yazılmış
Şimdi bahtiyar olun, günü gelmiş
Kanuni der, kendi göğsünü tutmuş
Şiarım şudur, ileri gitsin Birliğim

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

İkinci Şiir:

Güneş Dergisi hakkında yazılan bu şiir Hudaykul Yaver'e aittir. Yaver'in şiirleri "Yürek Derdi" adıyla kitap halinde Encümen tarafından yayımlanmıştır. Yaver, 1339/1960 yılında Faryab ilinin Andhoy ilçesinin Karamkul bölgesinde doğmuştur. Lise 3. sınıfta tahsiline ara vererek çiftçilikle uğraşmak zorunda kalır. 1358/1989 yılında savaşa katılır, yıllarca savaştıktan sonra Pakistan'a sığınır. Savaşta yaşadıkları, yakınlarının öldürülmeleri onun şiire başlamasında etkili olmuştur. Halen yurt dışında yaşamaya devam etmekte olup kültür işleri ile uğraşmaktadır (Yaver 2003: XI-XII).

SEN GÜNEŞ

Güneş yalkım saçıb doğıbdır bul gün
Xudaning raxmeti yağıbdır bul gün
Güneş yaxtınsından behre alınglar
İlim gazanı gaynab çoğıbdır bul gün

Türkmen bolsang Güneşli sen guvangın
Türkmen dile yazıb sohbetler gurgın
Bilämyok men diyb aram otırmang
Az azdan üränib danalar bolgın

Encümening bereketinden sen güneş
Türkmenlering hareketinden sen güneş
Sana saldıng sen bizleri bosgında
Turanımng faaliyetinden sen güneş

Öten tarixlerden xaber berärsing
Şairga yazuvça nazar salarsing
İzä galan ferhengmi ozdırıp
Xalk katarı kadem urıp bararsing

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Xudaya hemişe güneşim dursın
Düşmanın xar bolıb yer astı girsin
Güneş cisim bizler unıng azası
Her bir aza öz işini bitgärsin

Xudaykul diyir güneş bize iftixar
Ta cehan bar güneş bolsun laleazar
Önge gidsün Türkmenlering ikbalı
Şul ugurda özing bize mededkar

Yaver 1382/2003, s. 61-62

SEN GÜNEŞ

Güneş ışık saçıp doğmuş bu gün
Tanrının rahmeti yağmış bu gün
Güneş ışığından faydalanınız
İlim kazanı kaynayıp coşmuş bu gün

Türkmen olsan Güneşli kıvan
Türkmençe yazıp sohbetler eyle
Bilmem diye oturup durmayın
Bir bir öğrenip allame olun

Birliğin bereketinden sen Güneş
Türkmenlerin hareketinden sen Güneş
Hesaba aldın sen bizleri gurbette
Turan'ımın faaliyetinden sen Güneş

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Geçmiş tarihlerden haber verirsin
Şaire yazara itibar edersin
Geride kalan Birliğimi coşturup
Halklar katına yürütüp varırsın

Ey Tanrım daima Güneşim dursun
Düşmanın hor olup yerin dibine girsin
Güneş cisim, bizler onun azası
Her bir aza kendi işini bitirsin

Hudaykul der Güneş bize iftihar
Cihan durdukça Güneş olsun laleazar
İleri gitsin Türkmenlerin ikbali
Bu uğurda sensin bize yardımcı

Üçüncü Şiir:

Üçüncü şiir de yine Encümen'in şiirlerini iki kitap halinde yayımlattığı Hoca Nefes Müsaid'e aittir. Müsaid, 1319/1930 yılında Kette-Selçuk köyünde doğmuştur. Medrese eğitimini bitirip molla unvanını alır. 24 yaşından sonra şiir söylemeye başlamıştır. Şiirleri ülke matbuatında özellikle de Güreş ve Güneş dergilerinde yayımlanmaktadır. Türkmenistan, Özbekistan, Tacikistan ve Rusya Federasyonuna gitmiş, bu bölgelerin kültürlerini yakından tanıma imkânı bulmuştur. 1377/1998 yılında Pakistan'a mülteci olmuştur. Burada kurulan Mahdumkuli Firagi Encümeninde faal olarak görev yapmıştır (Müsaid 2003: Arka Kapak)

RUŞEN EYLÄDİNG

Ey güneş nuring bilän alemni ruşen eylädıng
Xoş kelamıng birle her safhang müzeyyen eylädıng
Cehd edib hicret diyarında aziz xalkıngı sen
Oyadıb gaflet besatındın xuraman eylädıng
Yok edib gaygıları fasl-ı baharan eylädıng

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Gutlı bolsın Güneşim bul iki yaşa girmişiŋ
 Şöhreting artıb cehanda felege yetsün başıŋ
 Şark u garb yetsün avazıŋ ging bolub aradaşıŋ
 Encümen Maxdumkulıdır rehbering hem yoldaşıŋ
 Bul aziz xalkıŋnı sen derdinge derman eyeläding

İftixar kıl ey güneş dana suxandan sende bar
 Hem edib ü şair u hem ehl-i irfan sende bar
 Çün Firagı encümen-i ferheng-i Türkan sende bar
 Aleme şöhle salan çün mah-ı taban sende bar
 Tazededen bünyad edib iylni çeragan eyeläding

Yaşasın ferhengimiz bul encümen Maxdumkulı
 Çün bahar bolsın hemişe açılıb kırmız güli
 İttifak u ittihad bolsın aziz Afgan iyli
 Yurdımızge sulh gilsün övsib azaldık yeli
 Diyr Müsaid ey uruş bağırmnı biryan eyeläding

Müsaid 2003: 33

AYDINLATTIN

Ey Güneş nurun ile âlemi aydınlattın
 Hoş kelamınla her sayfanı süsledin
 Teşvik edip gurbet elde aziz halkını
 Uyandırıp gaflet yatağından çok mutlu eyledin
 Yok edip kaygıları ilk bahar eyledin

Kutlu olsun Güneşim iki yaşına girişin
Şöhretin artıp dünyada göğe yetsin başın
Doğuya batıya yetsin sesin, geniş olsun yayılışın
Rehberin ve yoldaşın Mahdumkulu Birliğidir
Bu aziz halkını sen derdine derman eyledin

İftihar et ey Güneş hikmet söyleyen sende var
Hem edip ve şair hem de irfan ehli sende var
Çünkü Türklerin Fıragi kültür birliği sende var
Âleme parlak ışık saçan parlak ay sende var
Yeniden kurup eli parlayan eyledin

Yaşasın bu Mahdumkulu kültür birliğimiz
Bahar olsun daim açılıp kırmızı gülümüz
Birlik beraberlik olsun aziz Afgan elimiz
Yurdumuza barış gelsin essin özgürlük yelimiz
Der Müsaid, ey savaş bağrımı kan eyledin

KAYNAKÇA

- BARLAS, 1992: Kıyammeddin BARLAS, “Afganistan Türkleri Edebiyatı”, Türk Dünyası El Kitabı, c.3, 2. Bs, Ankara, s. 745-755.
- BEHMEN, 2001: Abdülkerim BEHMEN, Bağbostan, Pakistan, 102 s.
- JARRİNG, 1943: Gunnar JARRİNG, Bugünkü Afganistanda Türk Cemaetleri Hakkında, (Çev. A. Münir Haymana Yaylalığı), Ahmet İhsan Matbaası, 57 s.
- MÜSAİD, 2003: Hoca Nefes MÜSAİD, Şiirler Toplamı, Peşaver, 65 s.
- OGUZELİ, 2008: Mecit İŞÇİ, “Afganistan Türkmenlerinin Dünü ve Bugünü”, Oguzeli, sa. 1, İstanbul, s. 5-9.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

-
- ORAZ, 2007: “Pişine Tarihi Encümen-i Ferhengi Türkmenha-yi Afganistan”(Afganistan Türkmenlerinin Kültürel Birliği'nin Tarihi Üzerine Abdurrahim Oraz ile yapılan röportaj), Güneş, sa. 31, Kabil, s. 43-45.
- TURAN, 1999: Abdülmecid TURAN: Köngüller Sedası, c.I, Peşaver, 241 s.
- TURAN, 2007: “Afganistan Türkmenlerinin Ferhengi Encümening Törtinci Konferansında Hurmatlı Abdülmecit Turaning Çıkış Eden Esasi Beyaniyesi”, Güneş, sa. 31, Kabil, s. 5-6.
- YAVER, 2003: Xudaykul YAVER, Yürek Derdi, Eşar, Peşaver, s. 61-62.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*